

Ewa Pętecka*

DZIEŁO ARCHITEKTONICZNE MIĘDZY NIEBEM A ZIEMIĄ

ARCHITECTURAL WORK BETWEEN EARTH AND SKY

Projekt *Bath Spa* Nicholasa Grimshawa wyznacza nową jakość rewitalizacji dzielnicy łaźni w południowo-zachodnim Londynie. Obserwujemy, jak sztuka wdziera się przestrzeń społeczną i urbanistyczną nowoczesnego miasta a architektoniczne dzieło przekracza granicę między miastem a naturą.

Słowa kluczowe: natura, miasto, forma

The project by Nicholas Grimshaw is a new quality of revitalization in the WS area of London. It shows us how art can penetrate social and urban space of the contemporary city and how the architectural work crosses the line between city and nature.

Keywords: nature, city, form

Hermann Bahr austriacki dramaturg i eseista, żyjący na przełomie XIX i XX wieku, pisał o fenomenie miasta, będącego opozycją do natury. Gdy pierwszy człowiek wybudził się ze snu, przeraził się chaosem natury – silnej, ekspansywnej, gotowej w każdej chwili wziąć go w posiadanie i pożreć. Jej bezład go zatrząsał i mieszał jego zmysły: zwodził oczy i uszy, paraliżował ręce i nogi. Aby się ratować przed naturą, człowiek stworzył swój własny porządek: rządzący się własnymi regułami – rytmem, zgodnością cech stylistycznych, przewidywalną powtarzalnością form. Tak powstała sztuka [1].

Ortega y Gasset również odniósł się do natury, pisząc o narodzinach pierwszych aglomeracji miejskich w kulturach greckiej i rzymskiej: ...*Grecy i Rzy-*

mianie zdecydowali oddzielić się od wsi, od pól i lasów, zdecydowali się odejść od 'przyrody', od geobotanicznego kosmosu. Jak to jest możliwe? Jak może człowiek odejść od wsi? Dokąd pójdzie, skoro wieś, pola i lasy są nieskończone, skoro to one stanowią cały świat? To bardzo łatwe: trzeba po prostu wyznaczyć kawałek ziemi, otoczyć go murami i w ten sposób z całości nieskończonej i amorficznej przestrzeni wydzielić część zamkniętą i skończoną. Oto i plac. (...) Dzięki otaczającym go murom jest kawałkiem ziemi, który odwrócił się plecami do całej reszty, obywatel się bez niej i przeciwstawiając się jej. Ten mały i zbuntowany kawałek ziemi, który oderwał się od nieskończonej przyrody i od niej się uniezależnił, jest zupełnie nowym typem przestrzeni sui generis, w któ-

* Pętecka Ewa, mgr inż. arch., Politechnika Krakowska, Wydział Wychowania Technicznego, Instytut Projektowania Architektonicznego.

Nicholas Grimshaw, Bath Spa, Bath, 2006, źródło: P. Jodidio, *UK. Architecture In the United Kingdom*, Taschen, 2006, s. 127 / Nicholas Grimshaw, Bath Spa, Bath, 2006, picture taken from: P. Jodidio, *UK. Architecture In the United Kingdom*, Taschen, 2006, s. 127

rej człowiek zrywa więzy łączące go z roślinami i zwierzętami, tworząc odrębny, czysto ludzki świat. Jest to przestrzeń miejska [2].

Miasto, jako wytwór kultury staje się strukturą niestałą, nieustannie zagrożoną zanikiem, a powodów jego upadku może być wiele: katastrofy, zmiany ekonomiczne, klimatyczne, polityczne, wojny czy też upadki lub całkowite przeobrażenia poszczególnych dzielnic, etc. Natura zanika w mieście lub pozbawiona kontroli, wdziera się w każde dostępne miejsce.

Otoczeni zurbanizowaną, zaplanowaną, szczelnie wypełnioną budynkami przestrzenią, uczymy się doceniać piękno przypadku. W uporządkowanym świecie architektury tęsknimy do miejsc niedopowiedzianych, „nieurządzonych”, pozbawionych estetycznych ambicji właściwych architektom. Przestrzeni bliskich naturze.

Dzisiaj interesują nas relacje konstruuujące przestrzeń miejską rozumianą w kontekście społecznym, architektonicznym, artystycznym, historycznym. Interesuje nas miasto historyczne w relacji ze współczesnością. Pretekstem do tego staje się dzieło architektoniczne w mieście.

„Nie oglądaj się” to często wypowiedziane polecenie. Nie oglądać się za siebie miał mityczny Orfeusz i biblijna żona Lota. Nie warto patrzeć wstecz – mówi jedno z wytartych powiedzeń. Są jednak takie miejsca, które aż proszą, aby podjąć wyzwanie i się odwrócić. Spojrzeć wstecz i stawić czoła obrazowi przeszłości, zmierzyć się z czymś, co minęło.

Takim miejscem jest kompleks Starych Łaźni Królewskich w śródmieściu Londynu, zaprojektowanych w 1775 roku przez Johna Wooda, a obecnie odrestaurowanych i powiększonych o nowoczesny budynek *Bath Spa*. Powstało tu dzieło architektoniczne według projektu Nicholasa Grimshawa.

Założeniem projektu była rewitalizacja południowo-zachodniej dzielnicy uzdrowskiej, zaniedbanej i od ponad dwudziestu lat czekającej na rewitalizację. Projekt obejmuje jeden nowy czteropiętrowo-

wy budynek Nowych Łaźni Królewskich (The New Rogal Bath) oraz kolejnych pięć odrestaurowanych z dużym wycuciem budynków: Łaźnię Poprzeczną (The Cross Bath), Łaźnię Gorącą (The Hot Bath), Budynek Hetlinga, budynek przy Bath Street 7-7a i budynek przy Bath Street 8. Wszystkie budynki należące do tego kompleksu, wykorzystującego bijące pod miastem źródła termalne, są między sobą połączone. Wymagania co do nowych urządzeń spa i parametrów wymienionych budynków prowadziły w sposób nieunikniony do bardzo ścisłego zintegrowania projektu w kierunku współgrania między nowym a starym. Różnice poziomów między istniejącymi budynkami zostały starannie rozwiązane przez planowanie dzielenia poziomów i czytelną artykulację łączących je przestrzeni, będących siecią kładek i przejść otwierających się na coraz to nowe perspektywy i widoki.

Nowy budynek to wolno stojący, kamienny sześcian, w którym mieszczą się baseny rekreacyjne, sale gimnastyczne i pomieszczenia do masażu. Na dachu, będącym równocześnie platformą widokową, zlokalizowany jest otwarty basen.

Projektując nowoczesny element w kontekście zabytkowego zespołu łaźni termalnych architekt kierował się tym, aby utrzymać ograniczoną rangę przestrzenną prostych form geometrycznych i osiągnąć odczucie spójności. Napięcie, ekspresja płynie z gry światła na tych formach, tworzącego iluzję przezroczystości i odbić, światła i cienia, materii masywnej i pustki – w miarę przesuwania się słońca ponad elewację południową. Dopracowanie systemu oświetlenia zapewnia, że gra światła i jego refleksów oraz architektonicznej formy nie kończy się z nastaniem mroku.

Zewnętrzna osłona budynku biegnie wzdłuż linii Bath Street. Wewnątrz tej osłony urządzenia spa (baseny, sale gimnastyczne, pokoje masażu, etc.) są umieszczone są w środku kamiennej, sześciennych bryły wspartej na smukłych podporach, otulonej

szklaną, zewnętrzną powłoką wyznaczającą przestrzeń komunikacji. Zastosowanie okrągłych soczewek i transparentnych paneli zapewnia prywatność kąpiącym się, pozwalając na głęboką penetrację światła do wnętrza budynku. Wymiary wewnętrznego sześcianu powtarzają plan przyległego budynku Gorących Łaźni (Hot Bath), zaprojektowanego przez Johna Wooda w 1775 roku i odnowionego jako część obecnego kompleksu.

Nowy budynek został wkomponowany na zasadzie kontrastu w historyczną tkankę. Bogata i różni-

cowana paleta materiałów, kontrastująca z tym co „tradycyjne” (Bath Stone, granit, drewno) i tym co „współczesne” wspierając grę światła i form architektonicznych.

Projekt *Bath Spa* Nicholasa Grimshawa wyznacza nową jakość rewitalizacji dzielnicy łaźni w południowo-zachodnim czworokącie Londynu. Obserwujemy, jak sztuka wdziera się przestrzeń społeczną i urbanistyczną nowoczesnego miasta, a architektoniczne dzieło przekracza granicę między miastem a naturą.

PRZYPISY

- [1] H. Bahr, *Expressionism*, 1914.
 [2] J. Ortega y Gasset, *Bunt mas*, MUZA SA, Warszawa 2002.

BIBLIOGRAFIA

- H. Bahr, *Expressionism*, 1914.
 E. T. Hall, *Ukryty wymiar*, Muza SA, Warszawa 1997.
 P. Jodidio, *UK. Architecture In the United Kingom*, Taschen, 2006.
 J. Ortega y Gasset, *Bunt mas*, MUZA SA, Warszawa 2002.